

Vesa-Pekka Tervo

4.10.2016

Eduskunnan hallintovaliokunta
HaV@eduskunta.fi

Eduskunnan hallintovaliokunnan pyyntö VNS 6/2016

Suomen Kuntaliiton lausunto Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisesta selonteosta

Suomen Kuntaliitto kiittää mahdollisuudesta lausua näkemyksensä Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisesta selonteosta.

Kuntaliitto kiinnittää erityistä huomiota siihen, että usealla selonteon painopisteeihteellä on selkeät yhteydet kuntasektorille ja kuntien suorituskyky näin ollen muodostaa osan ulkoisen- ja sisäisen turvallisuuden ylläpidon rakenteista ja resursseista. Turvallisuutta korkealla tasolla määrittäville asiakirjoille on kuitenkin tyypillistä, että tarkastelut rajautuvat keskushallintotasolle, mikä on epätarkoituksenmukaista kokonaisturvallisuuden kehittämistavoitteiden näkökulmasta.

Aiemmissa sisäisen turvallisuuden ohjelmissa syrjäytyminen on nähty keskeiseksi turvallisuusuhaksi. Aiemmassa tulkinnassa syrjäytymisestä on korostunut henkilöiden kyvyttömyys osallisuuteen ja osallistumiseen kaikissa muodoissaan. Kuntaliitto pitää erittäin laajalti yhteiskunnalliseen keskusteluun pesiytynyttä vihapuhetta merkittävänä turvallisuusuhkana, jonka vaikutukset voivat ylittää turvallisuuden kaikille osa-alueille. Luottamukseen perustuvan yhteiskunnan aggressiivinen kyseenalaistaminen voidaan tulkita uudeksi syrjäytymisen muodoksi, vaikka se ei vastaakaan aiempaa käsitystä syrjäytymisestä. Vaikuttaa siltä, että globalisaation ja yhteiskunnallisen muutoksen ymmärtämiseen ei ole tarjolla riittävästi työkaluja. Muutosten tulkintaa ymmärrettävään muotoon tulisi tehdä yhteiskunnassa erittäin laajasti korostaen universaalia ja eurooppalaista arvoperustaa sekä yhteiskunnan sivistysperintöä. Tähän työhön tulisi osallistua koko yhteiskunta, koska työssä epäonnistumisella on suorat vaikutuksensa henkiseen kriisikestokykyyn sekä hybridiuhkien riskitasoihin.

Niin sanottua maahanmuuttokriisiä käsiteltäessä on hyvin usein jätetty huomiotta, että ehdottomasti suurin ja pitkäkestoisin paine hallitsemattomasta maahanmuutosta aiheutuu kunnille. Suomeen saapui vuoden 2015 aikana 32 476 turvapaikanhakijaa. Näin suureen hakijamäärään ei pystytty ennakolta varautumaan. Kuntaliiton näkemyksen mukaan olisi tuotettava asiantuntija-analyysi siitä, miksi julkinen hallinto ajautui maahanmuuton lisääntyessä niin nopeasti hallitsemattomaan tilanteeseen, jossa tarvittavien toimenpiteiden ennakoinnissa sekä toimenpiteiden priorisoinnissa epäonnistuttiin. Analyysi antaisi osaltaan perusteita arvioida valmiuslainsäädännön hyödynnettävyyttä erilaisissa turvallisuustilanteissa sekä tarkoituksenmukaisia valmiuslainsäädännön käyttöönoton kynnyksiä.

Suomessa valtio vastaa turvapaikanhakijoiden vastaanotosta ja kustannuksista. Lopullisen päätöksen vastaanottokeskuksen perustamisesta tekee sisäministeriö. Kunnat ovat kuitenkin velvollisia järjestämään turvapaikanhakijalapsille esiopetusta ja oppivelvollisuusikäisille perusopetusta. Koko järjestelmän toimivuuden kannalta on tärkeää, että kunnat saavat ajoissa tietoa turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskusten perustamisesta paikkakunnalle. Myös tiedottaminen kuntalaisille on tärkeää.

Kuntaliitto korostaa, että Suomen tulee antaa korkeatasoista kansainvälistä suojelua sitä tarvitseville. Turvapaikanhakijoiden vastaanottovaihehtakin suurempi haaste on, kuinka oleskeluluvan saaneet turvapaikanhakijat ja kiintiöpakolaiset pystytään kotouttamaan. Kuntaliitto pitää tärkeänä sitä, että Suomi kantaa vastuunsa maahanmuuttajien kotouttamisessa. Lisäpanostukset kotouttamiseen saavat aikaan säästöjä pidemmällä aikavälillä muun muassa työttömyys-, toimeentulotuki- ja asumismenoissa. Hyvä ja oikea-aikainen kotouttaminen sekä riittävä resursointi tukevat myös syrjäytymisen ja radikalisoitumisen ehkäisyä sekä myönteistä asenneilmapiiiriä.

Ulko- ja turvallisuuspoliittisen keskustelun sisällöissä on viime vuosina esiintynyt näkemys hybridiuhkien tuomista muutoksista sodankuvassa. Vähemmälle ovat jääneet arviot siitä mitä vaatimuksia sodankuvan muutos voi aiheuttaa sisäisen turvallisuuden viranomaisille tai kuntatoimijoille, jotka voivat tietyissä tilanteissa kohdata ensimmäisenä vihollistoimintaa tai ensimmäisenä havaita toimintaympäristön seurannan ja riskianalyyysien kautta sellaisia muutoksia, jotka antavat aiheen oletukseen hybriditoiminnasta. Ulkoisen ja sisäisen turvallisuuden sisällöt nivoutuvat toisiinsa ja tämä sidoksellisuus aiheuttaa uusia vaatimuksia koko yhteiskunnalle sekä varautumisen sisältöjä että suorituskykyjä koskien. Tämä näkökulma tulisi ottaa erityisen tarkastelun kohteeksi jatkossa.

Suomessa on aiemmin tehty huoltovarmuuden näkökulmasta epätarkoituksenmukaisia ratkaisuja. Olisi tärkeätä, että esimerkiksi Open Data ajattelu ei jatkossa mahdollistaisi, sinänsä perustelluista tavoitteistaan huolimatta, sellaista tiedonhankintaa yhteiskunnan infrastruktuurista, joka sisällöltään vastaisi vihollisen tarvitsemaa tiedustelutietoa. Tähän viitaten Kuntaliitto pitää kannatettavana ajattelua, jossa julkisen päätöksenteon puitteissa arvioitaisiin ympäristövaikutusten arviointia vastaavalla tavalla päätöksenteon mahdolliset turvallisuusvaikutukset. Tällainen menettely ei edellyttäisi uutta lainsäädäntöä, vaan se voitaisiin toteuttaa laadukkaana hallinnollisena käytänteenä.

Kuntaliitto pitää irrallisena ja asiakirjassa tarpeettomana kirjauksena TIPP-kannanottoa, jossa sopimusta määritetään *oikeudenmukaiseksi, tasapuoliseksi ja kestäväksi* ja siksi Kuntaliitto esittää kyseistä kohtaa poistettavaksi.

SUOMEN KUNTALIITTO

Ritva Laine
johtaja,
alueet- ja yhdyskunnat

Vesa-Pekka Tervo
pelastustoimen kehittämisspäällikkö